Doboznapóra

Ötvösgyűjtemény

Leltári szám:	69.291.1
Alkotó:	Tucher, Hans II.
Készítés ideje:	1630 KÖRÜL
Készítés helye:	Nürnberg
Jelzés:	az iránytű belsejében kétoldalt
Anyag:	elefántcsont; sárgaréz
Technika:	faragott; részben aranyozott; színesen festett; vésett díszítés
Méretek:	magasság: 11 cm szélesség: 7,2 cm hosszúság: 10,8 cm

Ez a napóra a hordozható időmérő eszközök típusába tartozik, a fogaskerekes szerkezetű „zsebórák” napóra-megfelelője. A vízszintes számlapjukról elnevezett horizontális napóráknak sokféle változatos típusa alakult ki a reneszánsz időszakában.

Dobozszerű (csuklós pánt körül L-alakra felnyitható, két négyszögletes lapból álló) variánsait doboznapórának vagy diptychonnapórának is nevezik. Készülhetett fából, vagy igényesebb példányai – mint ez a múzeumi darab – elefántcsontból.

A 16. századtól több kompaszkészítő műhely gyártotta ezeket, többnyire egy-egy típusra specializálódva. Elefántcsontból a 16. század elején, Nürnbergben készítették először, de népszerűségének növekedésével francia, holland, itáliai műhelyek is gyártani kezdték.

Az itt bemutatott napóra a 17. század közepe táján, a leghíresebb gyártóközpontban, Nürnbergben, ott is a legrégebbi, a 15. század végétől több generáción át működött Tucher (vagy Ducher) család műhelyében készült. (Kivételes módon a családnak még nőtagja is akadt, aki űzte a mesterséget.) Készítményeik jellegzetes, koronás kígyót ábrázoló jelzésük alapján ismerhetők fel. A nemes anyagból faragott napóra világos felületét többszínű, vésett, gazdag reneszánsz növényi ornamentika borítja, réz számlapjait aranyozással gazdagították. Művészi megmunkálása célszerű, praktikus kialakítással járt együtt. Függőlegesre felnyitható fedőlapján kívül szélrózsa, belső oldalán zodiákus napóra és a földrajzi szélesség fokbeosztása található. Utóbbi megfelelő furataiba rögzíthető a fonalból készült árnyékvető egyik vége. A fonal másik végét az alaplap széléhez rögzítve, árnyéka az alaplapon található óraszámlapra vetül.

Hasonló napórákat őriz a Metropolitan Museum (ld. itt) és a British Museum (ld. itt).

Irodalom

- Simonyi István, Pandur Ildikó, Békési Éva: *Reneszánsz ötvöskincsek. Az Iparművészeti Múzeum kiállítása*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2008. - Nr. 10.
- Békési Éva: *Az idő hangja. Különleges óraszerkezetek*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2002. - p. 28.
- Szerk.: Fejős Zoltán: Az órák. *Időképek*. Néprajzi Múzeum, Budapest, 2001. - Nr. 3. (Csupor István)
- Szerk.: Bartha Lajos: *Hordozható napórák. Válogatás magyarországi gyűjteményekből*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1995. - Nr. 23.
- Minow Helmut: *Historische Vermessungsinstrumente : ein Verzeichnis der Sammlungen in Europa*. Chmielorz Verlag, Wiesbaden, 1982.

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum